

दिव्यांग व्यक्ती हक्क अधिनियम, २०१६ नुसार
महाराष्ट्र खाजगी शाळांतील कर्मचारी (सेवेच्या
शर्ती) नियमावली, १९८१ मधील तरतुदी लागू
असणाऱ्या खाजगी शाळांतील कर्मचाऱ्यांची पदे
दिव्यांगासाठी सुनिश्चित करणेबाबत.

महाराष्ट्र शासन

शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग

शासन निर्णय क्रमांक : संकीर्ण-२०२१/प्र.क्र.१२०/टिएनटि-१

मादाम कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरु चौक, मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२

दिनांक: २० ऑक्टोबर, २०२२.

- वाचा:** १) सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग, शासन निर्णय, अपंग-२०११/प्र.क्र.१७७
/सुधार-३, दि.१५/१०/२०११.
- २) सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग, शासन शुध्दीपत्रक क्र. अपंग-२०११/
प्र.क्र.१७७/अ.क.-२, दि.०६/०३/२०१२.
- ३) दिव्यांग व्यक्ती हक्क अधिनियम, २०१६.
- ४) केंद्र शासनाच्या सामाजिक न्याय व अधिकारीता मंत्रालय, नवी दिल्ली यांची
दि.०४/०१/२०२१ रोजीची अधिसूचना.
- ५) सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग, शासन परिपत्रक क्र. दिव्यांग
२०१०/प्र.क्र.३५/दि.क.-२, दि.१२/११/२०२०.
- ६) सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग, शासन निर्णय क्र. दिव्यांग २०१३/
प्र.क्र.३५/दि.क.-२, दि. ०७/१०/२०१६.
- ७) सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग, शासन निर्णय क्र. दिव्यांग-२०१२/
प्र.क्र.२५१/दि.क.-२, दि.०२/०२/२०२१.

प्रस्तावना:-

दिव्यांग व्यक्ती हक्क अधिनियम, २०१६ मधील कलम ३३ नुसार दिव्यांगासाठी शासन सेवेतील पदांची पदसुनिश्चिती करणे आवश्यक आहे. यासाठी केंद्र शासनाने दिनांक ०४/०१/२०२१ च्या अधिसूचनेद्वारे दिव्यांगांसाठी सुनिश्चित केलेल्या पदांची यादी करून सदर यादी केंद्र शासनाच्या www.disablityaffairs.gov.in या संकेतस्थळावर policy/act/rules-notification येथे List of post identification suitable for persons with benchmark disability notified on dated ०४/०१/२०२१ या शीर्षकाखाली प्रसिध्द केली आहे. त्यामध्ये नमूद केल्यानुसार केंद्र शासनाने पदसुनिश्चिती करून दिव्यांगासाठी पदे सुनिश्चित केलेली गट "अ" ते गट ड मधील जी पदे राज्य शासनाच्या आस्थापनेवर आहेत अशा पदांबाबत दिव्यांगासाठी पदे सुनिश्चित करण्याचे तसेच केंद्र शासनाने प्रसिध्द केलेल्या यादीतील ज्या पदांची कर्तव्ये, जबाबदाऱ्या कामाचे स्वरूप व प्रचलित वेतनश्रेणी राज्य शासन सेवेतील पदांशी समान आहेत, अशा पदांची पदनामे जरी भिन्न असली तरी राज्य शासन सेवेतील ती पदे दिव्यांगासाठी सुनिश्चित राहतील अशा सूचना संदर्भाधीन क्रमांक ७ येथील शासन निर्णयान्वये दिलेल्या

आहेत. सदर शासन निर्णयातील निर्देशास अनुसरून शालेय शिक्षण व क्रीडा विभागाच्या अधिपत्याखालील राज्यातील खाजगी शाळांतील, महाराष्ट्र खाजगी शाळांतील कर्मचारी (सेवेच्या शर्ती) नियमावली, १९८१ मधील तरतूदी लागू असणाऱ्या कर्मचाऱ्यांच्या पदांचे दिव्यांग प्रवर्ग सुनिश्चित करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती. सदर पदे पुढीलप्रमाणे निश्चित करण्यात येत आहेत.

शासन निर्णय:-

शालेय शिक्षण व क्रीडा विभागाच्या अधिपत्याखालील राज्यातील खाजगी शाळांतील, महाराष्ट्र खाजगी शाळांतील कर्मचारी (सेवेच्या शर्ती) नियमावली, १९८१ मधील तरतूदी लागू असणाऱ्या कर्मचाऱ्यांच्या पदांसाठी या शासन निर्णयासोबत जोडलेल्या विवरणपत्रात दर्शविल्याप्रमाणे दिव्यांगासाठी पदे सुनिश्चित करण्यात येत आहेत.

२. सदरहू शासन निर्णय, केंद्र शासनाच्या सामाजिक न्याय व अधिकारीता मंत्रालय, नवी दिल्ली यांची दि.०४/०१/२०२१ रोजीची अधिसूचना व सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभागाच्या दि.०२/०२/२०२१ रोजीच्या शासन निर्णयान्वये दिलेल्या सुचनांनुसार निर्गमित करण्यात येत आहे.

३. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०२२१०२०१८४४४८८८२१ असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(तुषार महाजन)

उप सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रत,

- १) मा. राज्यपाल महाराष्ट्र राज्य यांचे सचिव, मलबार हिल, मुंबई.
- २) मा मुख्यमंत्री /मा. उपमुख्यमंत्री यांचे प्रधान सचिव, महाराष्ट्र राज्य, मंत्रालय, मुंबई.
- ३) मा. सभापती/उपसभापती, महाराष्ट्र विधानपरिषद, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, मुंबई.
- ४) मा. अध्यक्ष/मा. उपाध्यक्ष, महाराष्ट्र विधानसभा, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, मुंबई.
- ५) मा. विरोधी पक्षनेता, विधानपरिषद/विधानसभा, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, मुंबई.
- ६) मा. मंत्री/मा. राज्यमंत्री शालेय शिक्षण यांचे खाजगी सचिव
- ७) मा. विधानसभा/विधानपरिषद सदस्य (सर्व)
- ८) मुख्य सचिव, महाराष्ट्र राज्य, मंत्रालय, मुंबई.
- ९) अपर मुख्य सचिव, सामान्य प्रशासन विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
- १०) प्रधान सचिव, सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
- ११) सचिव, शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग, मंत्रालय, मुंबई.

- १२) आयुक्त (शिक्षण), महाराष्ट्र राज्य, पुणे.
- १३) आयुक्त, दिव्यांग कल्याण, महाराष्ट्र राज्य, पुणे.
- १४) शिक्षण संचालक (प्राथमिक/माध्यमिक व उच्च माध्यमिक), महाराष्ट्र राज्य, पुणे.
- १५) विभागीय शिक्षण उपसंचालक (सर्व)
- १६) सर्व शिक्षणाधिकारी (प्राथमिक/ माध्यमिक/निरंतर), जिल्हा परिषद.
- १७) निवडनस्ती- टिएनटि-१.

विवरणपत्र

महाराष्ट्र खाजगी शाळांतील कर्मचारी (सेवेच्या शर्ती) नियमावली, १९८१ मधील तरतुदी लागू असणाऱ्या खाजगी शाळांमधील दिव्यांग कर्मचाऱ्यांच्या पदांच्या सुनिश्चितीबाबत

No	Designation	functional requirement	Suitable category of Benchmark Disability	सुयोग्य दिव्यांगत्व प्रकार	Nature of work (कर्तव्ये व जबाबदारी)	SI no &Pg.No. of GoI's notification Dated ४.१.२०२१
१	२	३		४	५	६
शिक्षक संवर्ग						
१	मुख्याध्यापक/मुख्याध्यापिका (माध्यमिक शाळेतील)	S,ST,W,BN, MF,RW	a)B, LV b)D, HH c)OA,BA,OLOAL,CP,LC,DW, AAV d)SLD,MI e)MD, involving (a) to (d) Above	PS,B PD,D OL,OA	शाळा प्रमुख शैक्षणिक, प्रशासकीय कामकाज पाहणे. शाळेचा आहरण व संवितरण अधिकारी म्हणून काम करणे. शाळा प्रमुख म्हणून शाळेच्या संपूर्ण कामकाजास जबाबदार आहे.	४९७/१८१३
२	समादेशन (सैनिक शाळा)	S,ST,W,RW ,SE,H,C, MF	Not Eligible	निश्चित करण्यात आलेले नाही.	सैनिक शाळांतील विद्यार्थ्यांची सैनिकी सेवा/एनडीए मध्ये भरती होण्यासाठी आवश्यक तयारी करून घेणे, शालेय विद्यार्थ्यांना विविध सैनिकी सेवाबाबतची माहिती देणे व त्यांना मार्गदर्शन करणे. विद्यार्थ्यांना शारिरीकदृष्ट्या सक्षम करणे.	

३	उपमुख्याध्यापक (माध्यमिक शाळेतील)	S,ST,W.BN, MF,RW	a)B,LV b)D,HH c)OA,BA,OLOAL,CP,LC,DW,A AV d)SLD,MI e)MD, involving (a) to (d) Above	PS,B PD,D OL,OA	शाळा प्रमुख यांना त्यांच्या कामामध्ये सहाय्य करणे, शाळा प्रमुख यांच्या अनुपस्थितीत त्यांची कर्तव्ये व जबाबदाऱ्या पार पाडणे. शिक्षकांना नियमित मार्गदर्शन करणे.	४९७/१८१३
४	पर्यवेक्षक (माध्यमिक शाळेतील)	S,ST,W.BN, MF,RW	a)B,LV b)D,HH c)OA,BA,OL,BL,CP,LC,DW, AAV d)SLD,MI e)MD, involving (a) to (d) Above	B PD OL,OA	शाळा प्रमुख यांना त्यांच्या कामामध्ये सहाय्य करणे, शाळा प्रमुख, उपमुख्याध्यापक यांच्या अनुपस्थितीत त्यांची कर्तव्ये व जबाबदाऱ्या पार पाडणे, शिक्षकांना नियमित मार्गदर्शन करणे.	५००/१८१४
५	माध्यमिक शाळा शिक्षक (पदवीधर शिक्षक)	S,ST,W,RW ,SE,H,C,MF	a)B,LV b)D,HH c)OA,BA,OL,BL,CP,LC,DW, AAV d)SLD,MI e)MD, involving (a) to (d) Above	B PD OL,OA	शाळेतील त्यांच्या विषयासाठी संबंधित वर्गातील विद्यार्थ्यांना शिकविणे, मार्गदर्शन करणे.	५०४/१८१४
६	पदव्युत्तर पदवीधर शिक्षक (उच्च माध्यमिक (इ.११ वी ते इ.१२वी/ अध्यापक विद्यालये)	S,ST,W,RW ,SE,H,C,MF	a)B,LV b)D,HH c)OA,BA,OL,BL,OAL,BOAL,C P,LC,DW,AAV d)ASD,SLD,MI e)MD, involving (a) to (d) Above	B PD OL,OA	शाळेतील त्यांच्या विषयासाठी संबंधित वर्गातील विद्यार्थ्यांना शिकविणे, मार्गदर्शन करणे	४९९/१८१३

७	प्रशिक्षित पदवीधर शिक्षक (इ. ६ वी ते इ ८ वी/ इ. ९ वी ते इ. १० वी गटातील शिक्षक)	S,ST,W,RW ,SE,H,C,MF	a)B,LV b)D,HH c) OA,BA,OL,BL,CP,LC.DW,A AV d)SLD,MI e)MD, involving (a) to (d) Above	B PD OL,OA	शाळेतील त्यांच्या विषयासाठी संबंधित वर्गातील विद्यार्थ्यांना शिकविणे, मार्गदर्शन करणे	५०५/१८१५
८	प्रशिक्षित अपदवीधर शिक्षक (इ. १ ली ते इ. ५ वी)	S,ST,W,RW ,SE,H,C,MF	a)B,LV b)D,HH c) OA,BA,OL,BL,CP,LC.DW,A AV d)SLD,MI e)MD, involving (a) to (d) Above	B PD OL,OA	शाळेतील त्यांच्या विषयासाठी संबंधित वर्गातील विद्यार्थ्यांना शिकविणे, मार्गदर्शन करणे	५०५/१८१५
९	संगित शिक्षक	S,ST,BN,MF ,RW,SE,H	a)B,LV b)OA,OL,CP,LC,DW,AAV c)ASD,SLD,MI e)MD, involving (a) to (d) Above	B, LV OL	शाळेतील त्यांच्या विषयासाठी संबंधित वर्गातील विद्यार्थ्यांना शिकविणे, मार्गदर्शन करणे	५१०/१८१७
१०	कला शिक्षक	S,ST,W,BN, L,RW,SE,H ,C	a)LV b)D,HH c)OA,OL,BL,OAL,DW,AAV d)ASD(M),ID,SLD,MI e)MD, involving (a) to (d) Above	LV D OL	शाळेतील त्यांच्या विषयासाठी संबंधित वर्गातील विद्यार्थ्यांना शिकविणे, मार्गदर्शन करणे	१५२८/२३९ ८

११	कार्यानुभव शिक्षक	S,ST,W,BN, MF,RW	a)B,LV b)D,HH c)OA,BA,OAL,CP,LC,DW,A AV d)SLD,MI e)MD, involving (a) to (d) Above	B PD OL	शाळेतील त्यांच्या विषयासाठी संबंधित वर्गातील विद्यार्थ्यांना शिकविणे, मार्गदर्शन करणे	५०१/१८१४
१२	शारिरिक शिक्षक	S,ST, W,BN.MF, RW	a)B,LV b)D,HH c)OA,BA,OAL,CP,LC,DW,A AV d)SLD,MI e)MD, involving (a) to (d) Above	OL	शाळेतील त्यांच्या विषयासाठी संबंधित वर्गातील विद्यार्थ्यांना शिकविणे, मार्गदर्शन करणे	५०२/१८१४
शिक्षकेतर कर्मचारी						
१३	मुख्य लिपीक	S,ST,W,RW ,SE,H,C	a)B,LV b)D,HH c)OA,OL,BL, BA,OAL, CP,LC,DW,AAV d)SLD,MI e)MD, involving (a) to (d) Above	OL,OA,BL, OLA,B,LV, HH	विषयाशी संबंधित पत्रव्यवहार हाताळणे, नस्ती वरिष्ठांना निर्णयासाठी सादर करणे इत्यादी कार्यालयीन कामकाज	३३/१८३३
१४	ग्रंथपाल	S,BN,MF,R W,SE	a)B,LV b)D,HH c)OA,BA,OL,OAL,CP,LC,D W,AAV,MDv d)ASD(M),MI e)MD, involving (a) to (d) Above		ग्रंथालयामध्ये लागणाऱ्या पुस्तकांची खरेदी करून त्यांची नोंद ठेवणे, शिक्षक, विद्यार्थ्यांना पुस्तकांची देव-घेव करणे, ग्रंथालयाशी निगडित कामे करणे	१९८६/२२६ ५

१५	वरिष्ठ लिपीक	S,ST,W,RW ,H,C,MF	a)B,LV b)D,HH c)OA,OL,BA,BL,OAL,CP,LC,D W, AAV d)ASD(M),SLD,MI e)MD, involving (a) to (d) Above	OL,OA,BL ,OLA,B,L V,HH	वरिष्ठ लिपीक सोपविण्यात आलेल्या विषयाबाबतच्या टिपण्या, प्रारूपे सादर करणे, टपाल आवक जावक करणे, कार्यालयीन कामकाजाच्या अनुषंगाने विविध नोंदी ठेवणे, लेखे ठेवणे, कार्यालयीन निकडीनुसार टंकलेखन करणे, दैनंदिन स्वरुपाचा पत्रव्यवहार पहाणे, तसेच वरिष्ठांनी सोपविलेली इतर कामे करणे.इ.	३४/१८३४
१६	कनिष्ठ लिपीक	S,ST,W,MF ,RW,SE,H	a)B,LV b)D,HH c) OA,OL,BA,BL,OAL,CP,LC,DW , AAV, MDy d)ASD(M),SLD,MI e)MD, involving (a) to (d) Above	OL,BL,LV, HH	कनिष्ठ लिपीक/ लिपीक टंकलेखक आवक जावक टपालाच्या नोंदी ठेवणे, शाळेच्या गरजेनुसार टंकलेखन करणे, सर्वसाधारण व दैनंदिन स्वरुपाचा पत्रव्यवहार पाहणे, वरिष्ठांनी सोपविलेली इतर कामे करणे इ.	४५/१८३९
१७	प्रयोगशाळा सहाय्यक	S,ST,W,MF, SE,H,C	a)LV b)D,HH c)OA,OL,OAL,CP,LC,DW,A AV d)ASD(M,MoD),SLD,MI e)MD, involving (a) to (d) Above	OL,LV,H H	शाळेच्या प्रयोगशाळेमध्ये प्रात्यक्षिकांसाठी आवश्यक असणारे कोचेच्या विद्युत उपकरणाची देखभाल व निगराणी करणे, प्रात्यक्षिकांसाठी आवश्यक असणारे रसायनांचे वार्षिक नियोजन करणे. प्रात्यक्षिकांसाठी आवश्यक पूर्वतयारी करणे.	१५०/१८८३

१८	नाईक	S,ST,W,BN, L,K,C,PP,M F,SE,H,C	a)B,LV b)D,HH c)OL, OAL,CP,LC,DW,AAV d)ASD(M),ID,SLD,MI e)MD, involving (a) to (d) Above	निश्चित करण्यात आलेला नाही	नाईक हे पद शिपाई संवर्गातून पदोन्नतीने भरले जाते. शिपाई या चतुर्थश्रेणी मधील कर्मचाऱ्यांचर सर्वसाधारण पर्यवक्षेण करणे हे काम अपेक्षित आहे.	००८/२४७५
१९	शिपाई	S,ST,W,BN, L,K,C,PP,M F, SE,H,C	a)B,LV b)D,HH c)OL,OAL,CP,LC,DW,AAV d) ASD(M),ID, SLD,MI e)MD, involving (a) to (d) Above	OL,OA,HH, LV	शाळेतील वर्गखोल्या, ऑफीस, प्रयोगशाळा, ग्रंथालय उघडणे, साफसफाई करणे, कार्यालयीन दैनंदिन कामकाजात मदत करणे इत्यादी शिपाई पदाशी संबंधित कामकाज करणे	००८/२४७५

Abbreviations-

No	Abbreviations	Long Form	No	Abbreviations	Long Form
1	S	Sitting	7	H	Hearing
2	ST	Standing	8	BN	Bending
3	W	Walking	9	L	Lifting
4	MF	manipulation by Fingers	10	KC	Kneeling& Crouching
5	RW	reading & Writing	11	PP	Pulling & Pushing
6	SE	Seeing	12	C	Communication

Abbreviations-

No	Abbreviations	Long Form	No	Abbreviations	Long Form
1	LV	Low Vision	10	AAV	Acid Attack Victims
2	D	Deaf	11	SLD	Specific learning Disability
3	HH	hard of Hearing	12	MD	Multiple Disability
4	OA	One Arm	13	BL	Both Leg
5	BA	Both arm	14	ASD(M)	Autism Specturm Disorder (M= Mild)
6	OL	One leg	15	MD	Mental Illness
7	CP	Cerebral plasy	16	MI	Multiple Disabilities
8	LC	Leprosy Cured	17	ID	Intellectual Disability
9	DW	Dwarfism			